

OBICEIUL FOLCLORIC : “ TURCA “
DIN SATUL SÂNMARTINUL DE CÂMPIE
COMUNA RÂCIU, JUD MUREȘ

VELCHEREAN IOAN,
Râciu – jud Mureș

1. PREZENTAREA TURCII

Turca se face dintr-o bucată de lemn mai mare, butuc din care se fac două părți : - partea de sus este mai mare de două ori față de partea de jos (numită limbă).

Partea de sus este fixă. În limbă este prinsă o curea la mijlocul ei pentru a ușura mișcarea acesteia. Ambele părți au două scobitori care se fac pentru a da o sonoritate mai deosebită (mai subțire). Limba și partea de sus opusă ei se numesc : cioc, clonț, sau botul turcii. De limbă se leagă sfoara printr-un băț și un inel. Pe botul turcii se pune blană de iepure sau căprioară. Turca are două coarne care se împodobesc cu iederă și petele. Capul turcii se fixează pe un băț (botă) care are diferite dimensiuni, după mărimea jucătorului turcii. Cu bota se ține și ritmul în timpul jocului. În față are doi ochi (nasture sau pioane sclipitoare). Bota se ține cu mâna stângă iar cu mâna dreaptă se trage sfoara sau cureaua care pune în mișcare limba turcii . Jucătorul se acoperă cu o cuvertură (lipideu) frumos ornamentată, care se împodobesc cu petale de hârtie creponată, mătase în diferite culori (în special tricolorul românesc). Lemnul preferat din care se construiește turca este dudul sau plopul pentru că se mânuiesc mai ușor și au o sonoritate mai deosebită. Limba se vopsește în roșu închis. Pe lipideu se pot pune și alte obiecte strălucitoare. La picioare jucătorii poartă zurgălăi care ajută în ținerea ritmului jocului.

2. MIJLOACE NECESARE JOCULUI TURCII :

- fluier, acordeon, tobă, câțiva copii care scandează și organizatorul (șeful turcii)

3. MONENTUL JOCULUI TURCII :

În ziua de ANUL NOU

4. SEMNIFICAȚIA JOCULUI TURCII :

Natura vie, moartea și reînvierea naturii.

5. Cântecul jocului turcii (vezi Anexa 1)

6. JOCUL TURCILOR :

De obicei turcile când merg pe la casele oamenilor joacă individual sau câte două. Specific Sânmartinului, în finalul jocului turcile se adună la unul dintre cei mai buni gospodari ai satului, sau la Căminul Cultural unde turcile se iau la întrecere în jocul specific al turcii. Acest moment vi-l prezentăm. Fluierul cântă melodia; toba și acordeonul țin ritmul. Un grup de colindători scandează pe refren : tot din două în două figure ale jocului.

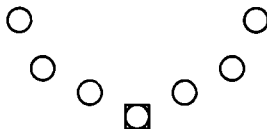
Ex. : Frunză verde rosmarin

Turca îi din Sânmartin
Frunză verde iasomie
Turca îi de pe câmpie
Joacă turcă joacă bine
Nu ne face de rușine

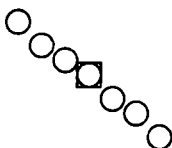
Șeful turcii (chizeșul) poartă o botă pentru colaci și o tolbă pentru a aduna banii. Chezeșul intră în față și întreabă : primiți turca ?. Apoi se reîntoarce la grup, merge în față urmat de fluieraș, acordeonist, toboșar (grupul de colindători se deplasează direct în spatele scenei, sau a jucătorilor). La intrare fluierașul cântă o melodie oarecare chiar și doină (nu este acompaniat). Fluierașul toboșarul și acordeonistul trec prin fața mulțimii și rămân în spatele jucătorilor. Turcile înaintează cu gura deschisă complet (limba înrșită) și se așează pentru prima figură.

FIGURILE:

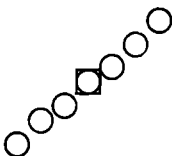
1. În formă de semicerc.

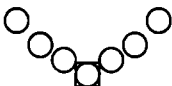
2. Diagonala spre dreapta.

3. Diagonala spre stânga

4. În formă de unghi.

După care turcile mor. (Specificăm că pe timpul deplasărilor între figure se scandează de către grupul de colindători).

Chizeșul trece pe la fiecare turcă, o mângâie și începe descântecul :

Săraca turcuța mea
Oare ce-o pățit azi ea ?
Frunză verde matostat
Oare ce s-o fi pățit azi ?
Frunză verde de mușcată
Turca noastră-l deocheată.
De femeie-l deocheată

Că-l cu gura tăt căscată.
Deocheată-i de-un bărbat
Că prea tare s-a umflat.
Deochetă-l de-o furnică
C-o doare la găurică.
Vai de mine ce să cred
Asta nu-l capră că-l ied.

(menționăm că una dintre turci este mai mică, este ied și o mângâie la bărbiță).

Frunză verde mărgărit
Turca noastră a murit.
Frunză verde iasomie
Vreți ca turca să învie ?
Am auzit într-un loc
Că-și revine printr-un joc.

(Se joacă trei patru figure de către câțiva tineri. Dar turcile nu învie).

Am auzit undeva
Că turca va învia
Dacă acum v-a cânta...
...(Gorea Emilia Lucia)

Redăm cântecul : Măi Ardealule Frumos (*vezi Anexa 2*)

1. Foaie verde măr mustos
Măi Ardealule frumos
Rf. De la moși de la strămoși
Tu Ardeal ai fost a nost
Măi Ardealule frumos,
Ardeal frumos.
2. Munții și apele spun
Că Ardealul ni străbul măi
Murășul cu Oltu-l frate
Dușmanii nu i-or desparte Rf.
3. Strămoșii noștri au luptat
Viața lor nu și-au cruțat
Cu turcu și cu tătarul
Ca să-și apere hotarul Rf.
4. La nevoie tăt așa
Ca strămoșii vom lupta
Pentru țara cea iubită
S-o avem tot întregită bis
Țara mea
Rf. De la moși de la strămoși

Tu Ardeal ai fost a nost
Măi Ardealule frumos,
Ardeal frumos.

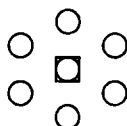
Notă: Pe ultimele două strofă turcile încep să reînvie pe sărite: cele din mijloc, din spate, din față și ultima dată judecătorul cel mai mic care se află în mijlocul scenei în față.

Urmează figurile următoare:

5. În linie dreaptă

6. În formă de cerc

7. În coadă de rândunică
(doi câte doi față în față, în semicerc)

8. În linie dreaptă cu
schimbarea ritmului

Apoi turcile clămpănesc pentru a primi plata jocului. De obicei primesc câte un colac care se așează în ciocul turcii și se predau chizeșului. Din nou turcile clămpănesc primii daruri. Primesc câte zece mii lei în cioc și mulțumesc gazdei de trei ori. Chizașul vine și preia banii și îi pune în tolbă.

La o bătaie de tobă puternică turcile se descoperă (se prezintă) spectatorilor. Se apleacă o dată și la altă bătaie de tobă se acoperă urmând ieșirea din scenă.

CÂTEVA MENȚIUNI – Caracterul sincretic al folclorului

Numărul de jucători este fără soț : șapte, nouă. Unsprezece, treisprezece. Jucăușul din mijlocul formației fiind coordonator de joc (numărul fără soț).

Dinspre stânga spre dreapta turcile se împodobesc în culorile tricolorului albastru, roșu, galben (doi, doi, doi, sau trei, trei, trei) iar coordonatorul de joc se poartă tot cele trei culori.

Ieșirea din scenă se face după ce turcile fac un tur al scenei. Jucătorii sunt îmbrăcați în costume naționale specifice zonei cu cusături negru alb.

Prima dată ies turcile apoi copii care au scandat ultima dată chizeșul (organizatorul de joc al turcilor), dealtfel și întreg grupul al obiceiului folkloric TURCA este îmbrăcat în costume naționale specifice zonei de pe câmpie.

Bibliografie:

1. **Comișel Emilia și Dinu Vasile – Curs de folclor musical litografiat București, 1969**
2. **Velcherean Ioan – “Nunta la Râciu “- Lucrare de diplomă 1977 – manuscris**
3. **Bârlea Ovidiu – Folclorul românesc vol. I și II București, 1983.**

Măi Ardealule frumos

Anexa 2

The image shows a musical score for the song 'Măi Ardealule frumos'. It consists of three staves of music in a 2/4 time signature with a key signature of one sharp (F#). The first staff is the melody, starting with a treble clef and a common time signature. The second staff is a vocal line, starting with a soprano clef and a common time signature. The third staff is another vocal line, starting with a soprano clef and a common time signature. The lyrics are written below the staves.

Fou - le ver - de mar - mus - fos Măi Ar - dea - lu - le fru - mos , mai —

De la mos de la stra - mos Tu Ar - deal al fost a nost

Măi Ar - dea - lu - le , fru - mos , Ar - deal fru mos

Cantecul jocului turcii

Anexa 1

Musical score for the first system, measures 1-4. The score is in 2/4 time and G major. It features four staves: Turca (percussion), Fluiet (flute), Acordeon (accordion), and Toba (drum). The flute and accordion play a melodic line, while the turca and toba provide a rhythmic accompaniment.

Musical score for the second system, measures 5-8. The score continues with the same instrumentation and key signature. The flute and accordion play a melodic line, while the turca and toba provide a rhythmic accompaniment.

Musical score for the third system, measures 9-12. The score continues with the same instrumentation and key signature. The flute and accordion play a melodic line, while the turca and toba provide a rhythmic accompaniment.

Grup care scandeaza:

Frun-za ver- de roz- ma- rin --- Tur- ca ii din Sin- mar- tin ---- .
Joa- ca, Tur- ca, joo- ca bi- ne Nu ne fa- ce de ru- si- ne.

MUNDUS PATET "LUMEA ESTE DESCHISĂ"

(eseu)

POPESCU I.

Măștile apar în perioada cea mai întunecată și cea mai rece a anului, în jurul solstițiului de iarnă, căci în acest moment entitățile psihice malefice se manifestă cu cea mai mare insistență. Latinii numeau solstițiul de iarnă **lanua Coeli** ("Poarta cerului" sau "a nemuririi" sau "a tăinuitorului"), în timp ce solstițiul de vară reprezenta pentru ei **lanua Inferni** ("Poarta infernului"). Aceste imagini se explică prin aceea că, din cele două momente extreme ale crugului aparent al soarelui, primul inaugurează faza ascendentă și luminoasă a ciclului anual, iar cel de-al doilea faza descendentă și întunecoasă. În mitologia romană, zeul lanus, cel cu două fețe întoarce una către trecut și cealaltă către viitor, avea menirea să deschidă și să închidă porțile anului cu cele două chei, de aur și de argint, care figurau printre principalele sale atribute. Iată de ce luna ianuarie, care inaugurează anul, îi era consacrată. În plus, rolul său de **lanitor** (portar) făcea din lanus zeul inițierii și al breslelor de meșteșugari, care îl celebrau la cele două solstiții.

Creștinarea Europei a dus la identificarea celor doi Sfinți Ion cu cele două fețe ale lui lanus și a sărbătorilor lor cu cele două solstiții. Evanghelistul "Ion din iarnă" (Botezătorul), apărea ca patronul numeroaselor bresle și corporații de meserii care sunt principalele responsabile de perpetuarea și organizarea sărbătorilor de iarnă. Acest rit antic de trecere s-a menținut până în zilele noastre. Dezordinea zgomotoasă care îl caracterizează exprimă mereu lupta între demoni și zei – sau îngeri – între "vechile genii ale anului scurs și cele tinere ale anului ce va să vină, încarnate în măștile "frumoase" și "urâte" care întruchipează cele două faze ale ciclului anual și, la alt nivel, simbolizează stadiile inferioare – întunecate și superioare – luminoase ale ființării."

Diversele curente ale socio-antropologiei sunt de acord a vedea în sărbătorile de iarnă relicvele unor vechi ritualuri de trecere, cu caracter exorcistic, a căror origine, anterioară creștinismului, trebuie căutată în antichitatea indo-europeană. Scopul lor ar fi să alunge duhurile rele, "demonii iernii" și să atragă bunăvoința puterilor benefice. Pentru unii, aceste măști și sărbători aveau ca scop asigurarea fertilității, fecundității și prosperității întregii comunități în anul ce avea să vină. Pentru alții, era vorba de cultul strămoșilor și al spiritelor morților. În sfârșit, pentru o a treia categorie, sunt legate de ceremonii inițiatice în relație cu arhaica "vânătoare sălbatică".

În unele locuri există și astăzi obiceiul incinerării măștii: distrugând imaginea, dispare și entitatea pe care o exprimă. S-ar putea spune că o mască obiectivează râul, că ea apare ca o oglindă care ne răsfrânge defectele, inspirându-ne un degust salutar. Manifestând, într-o modalitate parodică, o anumită tendință inferioară psihicului, ea îi relevă urâtenia și îi epuizează puterile latente. Prin urmare, nu are drept la existență decât un interval de timp limitat la perioada de libertate